

1. คำนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

สืบเนื่องจากคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้นำแบบแผนสุขภาพของกอร์ดอน เป็นแนวจัดการเรียนการสอนทุกระดับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2533 นับเป็นเวลาประมาณ 6 ปี การเรียนการสอนได้ปรับเปลี่ยนโดยใช้แบบแผนสุขภาพของกอร์ดอนเป็นแนว แต่เอกสารและรายงานการใช้แบบแผนสุขภาพของกอร์ดอน เพื่อใช้ประกอบการสอนยังมีน้อยมาก อีกทั้งยังขาดความเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาแบบแผนสุขภาพของกอร์ดอนในผู้รับบริการมะเร็งระบบสืบพันธุ์สตรีที่รับรังสีรักษา ทั้งนี้เพราะกลุ่มผู้ป่วยดังกล่าว มีความต้องการดูแลที่ซับซ้อนทั้งทางด้านร่างกาย-จิตใจและสังคม และยังเป็นกลุ่มผู้ป่วยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มผู้ป่วยอื่นมาก ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำมาปรับการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในกลุ่มผู้ป่วยดังกล่าว และเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปรับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแบบแผนสุขภาพในผู้รับบริการมะเร็งระบบสืบพันธุ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลโดยใช้แบบแผนสุขภาพของกอร์ดอนเป็นแนว ขอบเขตของการศึกษาคครอบคลุมตั้งแต่ก่อนรับรังสีรักษา ระหว่างรังสีรักษา จนกระทั่งติดตามผลหลังรังสีรักษา 1 เดือน การศึกษาใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก และสังเกตแบบมีส่วนร่วม และศึกษาติดตามไปข้างหน้า (prospective participatory study)

1.2 ภูมิหลังการศึกษา รายงานการศึกษาระบบแผนสุขภาพในผู้ป่วยมะเร็งที่รับรังสีรักษา ในต่างประเทศมีรายงานไว้ 2 ฉบับดังนี้

1.2.1 รายงานการใช้แบบแผนสุขภาพประเมินและตั้งข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอระหว่างรังสีรักษาของวูดลีย์ (Woodtli, 1991) รายงานผลดังนี้

แบบแผนที่ 2 มีโอกาสติดเชื้อ

รับประทานอาหารได้ต่ำกว่าความต้องการของร่างกาย

การกลืนลำบาก

มีแผลในช่องปาก

ผิวหนังยืดยุ่นไม่ดี

- แบบแผนที่ 4 สามารถทำกิจกรรมได้น้อยลง
การดูแลตนเองบกพร่อง
การจัดการสภาพบ้านผิดปกติ
การแลกเปลี่ยนทางผิดปกติ
- แบบแผนที่ 5 แบบแผนการนอนหลับถูกรบกวน
- แบบแผนที่ 6 การรับรู้ความเจ็บปวดเปลี่ยนแปลง
กระวนกระวายคิดเปลี่ยนแปลง
- แบบแผนที่ 7 สูญเสียภาพลักษณ์
- แบบแผนที่ 8 บทบาทและหน้าที่เปลี่ยนแปลง
แยกตัวจากสังคม
- แบบแผนที่ 9 แบบแผนทางเพศเปลี่ยนแปลง
- แบบแผนที่ 10 การเผชิญความเครียดอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

1.2.2 รายงานการใช้แบบแผนสุขภาพประเมินและตั้งข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในผู้ป่วย มะเร็งระบบทางเดินอาหารระหว่างรังสีรักษาของวูดทลี (Woodtli, 1993) รายงานผลดังนี้

- แบบแผนที่ 1 การดูแลตนเองบกพร่อง
- แบบแผนที่ 2 เสี่ยงต่อการติดเชื้อ
ผิวหนังและเนื้อเยื่อหุ้มศีรษะไม่ได้
รับประทานอาหารได้น้อยกว่าความต้องการของร่างกาย
- แบบแผนที่ 3 ท้องผูก
ถ่ายเหลว
ระบบการขับถ่ายปัสสาวะเปลี่ยนแปลง
- แบบแผนที่ 4 อ่อนเพลียและสามารถทำกิจกรรมลดลง
- แบบแผนที่ 5 แบบแผนการพักผ่อนถูกรบกวน
- แบบแผนที่ 7 สูญเสียภาพลักษณ์
สูญเสียความภูมิใจในตนเอง

- แบบแผนที่ 8 บทบาทและหน้าที่เปลี่ยนแปลง
แยกตัวจากสังคม
- แบบแผนที่ 9 แบบแผนทางเพศเปลี่ยนแปลง
- แบบแผนที่ 10 การเผชิญความเครียดไม่มีประสิทธิภาพ
การปรับตัวไม่เหมาะสม

สำหรับการศึกษาในประเทศ มีรายงานไว้เพียง 2 ฉบับ ได้แก่

1.2.3 รายงานการใช้แบบแผนสุขภาพในการประเมินและตั้งข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในผู้ป่วยมะเร็งศีรษะและคอระหว่างรังสีรักษาของจิรวรรณและคณะ (2535) รายงานผลดังนี้

- แบบแผนที่ 2 ภูมิด้านทานโรคลดลง
การกลืนลำบาก
ผิวแห้ง
- แบบแผนที่ 4 สามารถทำกิจกรรมในงานอาชีพลดลง
สามารถทำกิจวัตรประจำวันลดลง
- แบบแผนที่ 5 นอนหลับได้น้อยกว่าปกติ
- แบบแผนที่ 7 สมบัติในการทำงานลดลง
ความรู้สึกรู้สึกอู่ปร่างหน้าตาเปลี่ยนแปลง
ไม่กล้าปรากฏตัวในสังคม
- แบบแผนที่ 8 บทบาทการทำงานเปลี่ยนแปลง
แยกตัวจากลุ่มเพื่อน
- แบบแผนที่ 9 ความต้องการทางเพศลดลง
- แบบแผนที่ 10 ซึมเศร้า
เครียด

1.2.4 รายงานการใช้แบบแผนสุขภาพในการประเมินและพัฒนาข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในผู้ป่วยมะเร็งทั่วไประหว่างรังสีรักษาของเพิ่มพูล ธรรมเจริญ(2536) รายงานผลดังนี้

- แบบแผนที่ 1 ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาและการปฏิบัติตัวระหว่างได้รับการฉายรังสี
 เนื่องจากขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในระหว่างได้รับรังสีรักษา
 เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากการรับรู้และการปฏิบัติตัวตามสภาพร่างกายไม่เหมาะสม
- แบบแผนที่ 2 ร่างกายได้อาหารไม่เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย เนื่องจากรับประทานอาหารได้น้อย / เบื่ออาหาร/ การรับรสลดลง/ เจ็บคอ/ กลืนอาหารลำบาก
 เสี่ยงต่อการติดเชื้อทางช่องปาก เนื่องจากการระคายเคืองของเยื่อช่องปาก มีการเผาผลาญสูงกว่าปกติเนื่องจากการติดเชื้อที่ผิวหนังบริเวณฉายรังสี
- แบบแผนที่ 3 ไม่สามารถถ่ายอุจจาระได้ตามปกติเนื่องจากถ่ายลำบาก
- แบบแผนที่ 4 ช่วยเหลือตัวเองในการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ได้น้อยลง
 เนื่องจากอ่อนเพลียและกล้ามเนื้ออ่อนแรง
 มีโอกาสเกิดกล้ามเนื้ออ่อนแรง หรือข้อติดแข็ง เนื่องจากการเคลื่อนไหวน้อยลง หรือไม่มีการออกกำลังกาย
- แบบแผนที่ 5 นอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย เนื่องจากไม่คุ้นเคยสถานที่ มีแสงและเสียงรบกวน มีอาการเจ็บป่วย และมีความวิตกกังวล
- แบบแผนที่ 6 ไม่สุขสบาย เนื่องจากการปวดบริเวณก้อนเนื้ออก เจ็บแสบหรือคันผิวหนังบริเวณฉายแสง
- แบบแผนที่ 7 ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ เนื่องจากการขีดสีคิ้วหน้าและลำคองมีสีคล้ำ
- แบบแผนที่ 8 ไม่สามารถดำรงบทบาทในครอบครัวได้ตามปกติ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เช่นเดิม
 สัมพันธภาพกับบุคคลอื่นลดลงเนื่องจากการอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร
- แบบแผนที่ 10 การปรับตัวเผชิญต่อภาวะเครียดไม่เหมาะสม เนื่องจากวิตกกังวลเกี่ยวกับการเจ็บป่วย

แบบแผนที่ 11 มีความคับข้องใจ เนื่องจากมีความขัดแย้งกันระหว่างความเชื่อกับการรักษาพยาบาล

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

พัฒนาข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลสตรีระยะเริ่มระบบสืบพันธุ์ที่รับรังสีรักษา ตั้งแต่ก่อนรับรังสีรักษา ระหว่างรังสีรักษา และ 1 เดือนหลังรังสีรักษาครั้งแรก

1.4 คำถามของการศึกษา

ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลในสตรีระยะเริ่มระบบสืบพันธุ์ที่รับรังสีรักษา ตั้งแต่ก่อนรับรังสีรักษา ระหว่างรังสีรักษา และ 1 เดือนหลังรังสีรักษาครั้งแรกเป็นอย่างไร